

DE CHARMES VAN DE TRITS WADDENEILANDEN

Gemeenten en VVV's nodigen u uit voor een bezoek

DOOR D. VEENSTRA, BUITENPOST

TPGPost gaf op 6 mei twee blokjes met in totaal acht verschillende postzegels uit met als onderwerp 'Het Nederlandse Wad'. Acht zegels zijn natuurlijk volstrekt ontoereikend om alle facetten van dit belangrijke natuurgebied in beeld te brengen, maar dat geldt ook voor de ruimte die voor dit artikel is uitgetrokken. Ik beperk me daarom tot de wijze waarop gemeenten en VVV's de bijzondere charmes van de trits Nederlandse-, Duitse- en Deense Waddeneilanden in beeld brengen. De kop boven dit artikel had ook *Wad'n plek* kunnen zijn, een titel die is ontleend aan het hoofdstuk *Wad'n plek, de beleving van de Waddenzeeregio* in het boek *Waddenland - Landschap en Cultureel Erfgoed in de Waddenzeeregio* van de projectgroep Lancewad'. Deze

TPG Post schenkt dit jaar opvallend veel aandacht aan het water. Het Nederlandse Wad is één van de emissies rond dit oer-Nederlandse thema. Vanwege de enorme thematische breedte van het onderwerp beperkt onze thematische medewerker D. Veenstra zich in het nu volgende artikel tot stempels van gemeenten en VVV's van de Nederlandse-, Duitse en Deense Waddeneilanden.

projectgroep werd in 1997 ingesteld door de regeringen van Denemarken, Duitsland en Nederland. De Waddenzeeregio strekt zich uit van Den Helder tot Blåvandshuk (schuin boven Esbjerg) in Denemarken. Als parels aan een snoer liggen voor de Nederlandse-, Duitse- en Deense kust vijftig eilanden en eilandjes. Slechts een deel

daarvan is bewoond; vandaar dat hier in totaal achttien Waddeneilanden aan bod komen: vijf Nederlandse, elf Duitse en twee Deense.

DE NEDERLANDSE WADDENEILANDEN

Texel
Opvallend genoeg bedrijft de

gemeente van het grootste Nederlandse Waddeneiland, Texel, maar heel beperkt 'postale promotie'. Dat gemis wordt echter ruimschoots goedgeemaakt door de VVV van Texel, die in het frankeerstempel Texel (ook bekend als 'Het Gouden Boltje') als vakantie-eiland aanprijst. In een stempel uit 1982 gaan de contouren van het eiland in de golven van de zee vergezeld van de tekst *Texel - het groene vakantie eiland*. Omdat de VVV in de jaren '80 gebruik maakte van een frankeremachine van het Noorse merk KRAG hadden de 'reclamevlaggen' een groene kleur. Dat was ook het geval bij het stempel uit 1983 met een groep enthousiaste vakantiegangers en de tekst *Texel - Vakantiereserveringscentrale*. In 1989 volgde een stempel met de tekst *Texel - hart van*

Nederland, een nogal vrijmoedige slogan, die je eerder verwacht bij een Utrechtse gemeente of VVV. Maar op Texel vinden ze dat het 16.000 hectare grote eiland op het punt van de natuur 'Nederland in het klein' is. Een stempel uit 1990 met de omtrek van het eiland en *Lente Zomer Herfst Winter* probeert de VVV duidelijk te maken dat Texel het gehele jaar door geschikt is als vakantie-eiland; een soortgelijk stempel zullen we tegenkomen bij Ameland. Het machinestempel uit 1990 werd gebruikt ter gelegenheid van de herdenking van het feit dat Texel in maart 1990 575 jaar stad was. Bij een eiland denkt je daar niet meteen aan, maar Texel kreeg inderdaad in 1415 stadsrechten.

Vlieland

Vlieland is een stuk kleiner dan Texel. De vorm van het eiland zien we in het stempel van de VVV met de tekst *Vlieland - Vakantieland*. De gemeente legt de nadruk op de rust en ruimte die er op dit Waddeneiland is te vinden. Het wapen en een kaart van het eiland gaan vergezeld van de tekst *Vlieland eiland van rust en ruimte*. Over het algemeen klopt dat, maar er zijn ook dagen dat horen en zien je er vergaat. De grote zandplaat Vliehors aan de westkant van het eiland - nu een natuurreser-

vaat - is namelijk militair oefenterrein, zoals blijkt uit het stempel van het schietkamp, dat onder andere een tank en de tekst *Proicere Pergendum Est* toont. Op zo'n lawaaiige dag kunt u misschien het 'waddenhoppen' beoefenen (naar een ander Waddeneiland gaan). De ANWB Kampioen van maart beschrijft hoe je van Texel naar Vlieland en Terschelling kunt varen. De eilanden worden als volgt gekarakteriseerd: Texel als *eiland tussen duin en dijk*, Vlieland als *eiland tussen zee en zand* en Terschelling als *eiland tussen water en wad*.

Terschelling

Bij Terschelling denken veel mensen aan drie dingen: de *Brandaris*, de zingende kroegbaas *Hessel* en het jaarlijkse cultureel festival *Oerol*. De *Brandaris* is al een aantal malen afgebeeld; in het leuke stempel dat de VVV bij de vierhonderdste verjaardag van de bekende vuurtoren in 1994 gebruikte is de 'i' van 'Brandaris' vervangen door de jubilerende vuurtoren. De *Brandaris* figureert ook in het wervende VVV-stempel *Dichtbij buiten (ei)land*; de toren fungeert hier duidelijk als herkenningselement. In de jaren tachtig gebruikte de VVV nog het stempel *Terschelling is mooi in voor- en nazomer*. Als de VVV op Terschelling nog

eens zo'n slogan zou gebruiken, zou waarschijnlijk het 'vier jaargetijden'-voorbeeld van Texel worden gevolgd, want de vakantiegevoelens zijn er tegenwoordig het gehele jaar door welkom. In het stempel vinden we een verwijzing naar een Terschelling specialiteit: cranberry's, rode bessen die tijdens een zware noordwesterstorm in 1839 op het strand van Terschelling aanspoelden. Het was een bijzondere soort (*Aiton occiduous vaccinium macrocarpus*) die afkomstig was uit Amerika. Sinds 1900 worden de bessen jaarlijks geoogst in de duingebieden van Staatsbosbeheer.

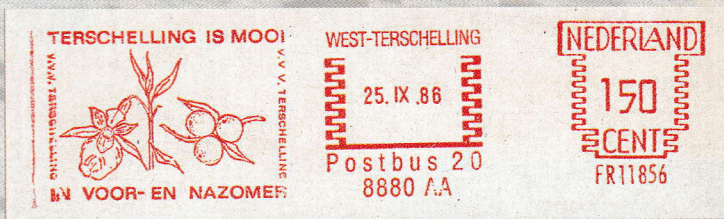
Ameland

De gemeente Ameland maakte in zijn frankeerstempel meer dan twintig jaar reclame voor het eiland, maar stapte in 1986 over op het klassieke gemeentewapen. Vanaf 1965 wordt Ameland een 'vakantieparadijs' genoemd. Een echte vondst was het stempel dat in 1979 in gebruik werd genomen: *Ameland-gekomponeerd door de zee*. Want voor de Waddeneilanden geldt dat de zee geeft, maar ook neemt; de vorm van een eiland kan daardoor in de loop van de tijd behoorlijk veranderen. Ook twee VVV-stempels wijzen op bijzondere wijze op de voordelen van Ameland als vakantie-eiland. In het stempel dat in de

jaren zestig werd gebruikt, wordt Ameland ter weerszijden van de vuurtoren van Hollum aangeprezen als een vier 'seizoenen-vakantieoord': *Winter-Zomer/ op Ameland/ Herfst-Lente / méér vacantiereute!* Een tweede stempel verstrekt Ameland een soort superstatus: *Ameland waddendiamant*. Vaste Amelandgangers zullen het er mee eens zijn. Op het kaartje in het eerste gemeentestempel is te zien hoe vakantiegevoelens het eiland kunnen bereiken: met een veerboot. Wijlen mevrouw N. Roos-'t Hart maakte in Filatelie al melding van plannen om een of twee verkeersdammen naar Ameland aan te leggen. We vinden er iets van terug in twee frankeerstempels van de voormalige gemeente Westdongeradeel. De plannen gingen gelukkig niet door en Ameland kon zijn eigen karakter behouden. We zullen zien dat er Duitse Waddeneilanden zijn die door dammen wel hun status van eiland hebben verloren.

Schiermonnikoog

Schiermonnikoog, het kleinste Waddeneiland, kan op een 137-jarige geschiedenis bogen, zo maakt het frankeerstempel van de gemeente uit 1975 duidelijk: *Gemeente Schiermonnikoog - Noordzee badplaats sinds 1866*. Er is in die tijd wel het nodige op het eiland veranderd, maar

de typering *Oase van rust* in een stempel uit 1984 is nog steeds van kracht. Dat een groot deel van het eiland met het aangrenzende wad in 1989 Nationaal Park werd vond de gemeente een speciaal stempel waard. Het Friese eiland Schiermonnikoog is vooral populair bij de Groningers. Niet verwonderlijk: Groningen ontbeert immers een bewoond eiland.

DE DUITSE WADDENEILANDEN

Borkum

Bij Borkum - het eerste en grootste van de zeven Oostfriesse Waddeneilanden - wil ik een nostalgische kanttekening maken. In mijn jeugd was het Groninger Wad tussen mijn geboorte- en woonplaats Warffum en de kleine vissershaven Noordpolderzijl boven Usquert tijdens de oorlogsjaren mijn speelterrein. Dwalend over de kwelders hadden we, vooral bij helder weer, een goed zicht op het eiland Borkum. Om het met Texel te zeggen: 'Helemaal weg en toch zo dichtbij'. Toch heb ik nooit een bezoek aan het voor mij zo 'bekende' eiland Borkum gebracht!

De *Kurverwaltung* van Borkum presenteerde het eiland in 1987 als Noordzee-eiland: *Die Nordseeinsel im Hochseeklima*. Het stempel uit 1988 van de *Stadt*

Borkum brengt een ontwikkeling in beeld die je bij meer Waddeneilanden ziet. De stad meldt niet alleen dat een bezoek aan het eiland het hele jaar door kan - *Borkum zu jeder Jahreszeit* - maar wijst ook op aantrekkelijke 'slecht weer-voorzieningen': *Mit Meerwasser-Hallen Wellenbad*. Dit verklaart het tweeledige beeld: strandstoelen onder een stralende zon en het golfbad. In een stempel uit 1990 met het gemeentewapen wordt nog een voordeel opgesomd: *Nordseeheilbad Borkum - Insel im Hochseeklima - Die Luft ist rein - nichts wie hin*. Borkum is al anderhalve eeuw een erkend *Nordseeheilbad*, een behandelingsoord voor ademhalingsziekten.

Juist

Op de *Reizen*-pagina van de *Leeuwarder Courant* van zaterdag 25 januari stond een leuk sfeerverhaal over het kleine eiland Juist met als titel *De ontspannen stilte van Juist*. Hier geen auto's - die staan aan de wal! - die de rust verstoren, maar paard-en-wagens en fietsers die het straatbeeld bepalen. En zo willen de 1.700 inwoners het ook houden! Zelfs de veerboot uit Norddeich past zich aan: die vaart door het tij net zo ongeregeld als de treinen in Nederland...Geschikt voor gezinnen, zoals het stempel

van de *Kurverwaltung* uit 1989 meldt: *Insel in der Nordsee - Heilbad Juist - Das Familienbad von Ruf - Ganzjähriger Kurbetrieb*.

Norderney

Wie de voorkeur geeft aan wat meer vertier, kan aan een vakantie op Norderney denken. Het 6.500 inwoners tellende eiland heeft een lange geschiedenis als *Nordseeheilbad*; zie het poststempel uit 1978 met de tekst *175 Jahre Seebad Norderney*. Rechts van de tekst zien we een langs het strand wandelende dame in een voor die tijd passende outfit. Het *Seebad Norderney* werd officieel al in 1800 geopend. Het Frankeerstempel van het *Niedersächsisches Staatsbad* is vrij neutraal. Op Norderney begroeten ze u niet met *Guten Tag*, maar met *Hee!*

Baltrum

Ook Baltrum is een klein eiland, zoals blijkt uit de tekst van een stempel uit 1989: *Große Liebe zur kleinen Insel Baltrum - Südliche Nordsee*. Op de website wordt het eiland zelfs omschreven als het *Dornröschen der Nordsee*. Ook hier is rust troef, want Baltrum is autovrij en de *Kurverwaltung* dringt er bij de vakantiegangers zelfs op aan de fiets maar thuis te laten. Baltrum beschikt ook over een mo-

dern badparadijs als 'slecht weer'-voorziening: het *Sindbad* is van medio maart tot en met de herfstvakantie geopend.

Langeoog

Een met het *Sindbad* vergelijkbare voorziening is het nieuwe *Meerwasser-Erlebnisbad* op Langeoog, al zullen de meeste vakantiegangers vooral gecharmeerd zijn van het veertien kilometer lange strand van dit Noordzee-eiland. De website van Langeoog omschrijft het eiland als *das Insel fürs Leben*. Volgens het stempel van de *Kurverwaltung* uit 1991 is Langeoog ook een eiland voor rustgenieten: *Lärmfrei - Sportlich - Erholungssam*. We kunnen er aan toevoegen dat ook Langeoog autovrij is. Het eiland heeft echter weer wel een vliegveld - net als een aantal andere Waddeneilanden.

Spiekeroog

Eilanden met een naam met een uitgang op 'oog' (eiland) hebben we ook in Nederland (Schiermonnikoog, Rottumeroog). Ook op het Duitse, autovrije Spiekeroog met zijn ruim 700 inwoners zijn fietsen niet welkom. Wandelen is de beste methode om te genieten van het *Grüne Ferieninsel Spiekeroog*, gelegen in *der südlichen Nordsee*. Bij ons heeft alleen Schiermonnikoog de status van Nationaal Park, maar in Duits-

land is aan alle Oostfrieze Waddeneilanden die eer verleend: ze maken deel uit van het *Nationalpark Niedersachsen*.

Wangerooge

Wangerooge - ook autovrij - begroet ons op zijn website met de kreet *Erholung ist eine Insel!* ('Ontspanning is een eiland!'). In een stempel uit 1989 laat *Nordseeheilbad Wangerooge* dan ook weten dat het als *Insel in der Südlichen Nordsee Seit 1804 im Dienst des Gastes* staat. Een geklede zeehond dient kennelijk als mascotte. Bijzonder interessant is een stempel uit 1989 met de tekst *Wangerooge is een Nordseebad. Komm mal her. Bekiek di dat!* Je ziet maar zelden stempels met teksten in het Platduits! De *Landkreis Oldenburg* gebruikte in 1984 een soortgelijke tekst.

Helgoland

Zeventig kilometer uit de Duitse kust ligt in de Noordzee nog een eiland: Helgoland, bekend vanwege zijn rode uit zee oprijzende rotsen, zoals afgebeeld in het jubileumstempel *Helgoland 1890-1980 90 Jahre deutsch*. Waarschijnlijk ook daarom wordt Helgoland in een stempel uit 1984 *wirklich einmalig* genoemd. Ondanks die zeventig kilometer hoeft u zich over de bereikbaarheid van Helgoland geen zorgen te maken. Uit

maar liefst zeventien havens, waaronder de Eemshaven in Noord-Groningen, worden vaarverbindingen met het 'rode eiland' onderhouden.

Pellworm

De Noordfrieze Waddeneilanden, die deel uitmaken van het *Nationalpark Schleswig-Holsteinisches Wattenmeer*, verschillen van de Noord-Duitse eilanden. Het hele kustgebied van Schleswig-Holstein heeft een apart karakter, met als bijzonder element de zogenaamde *Halligen*. Drie van deze *Halligen* worden genoemd in het stempel van het *Amt Pellworm* (1.200 inwoners). Het gaat hier te ver om er uitvoerig op in te gaan, maar Pellworm noemt zichzelf het *Grüne Insel zwischen Ebbe und Flut*. Op dit eiland werden vroeger veel huizen gebouwd op kunstmatig aangelegde aarden heuvels, *warften* genaamd. De auteur van dit artikel woonde zelf een kwart eeuw op zo'n *warft*, maar dan (zie 'Borkum') in het terpdorp Warffum. Zo zijn er talrijke overeenkomsten tussen de Nederlandse en de andere Waddeneilanden. Dat geldt ook voor de kustgebieden. In ons land geven gemeenten gehoor aan de wens van het publiek om op bijzondere locaties te kunnen trouwen. Dat is in Duitsland ook zo: de vuurtoren op Pellworm wordt bijvoorbeeld

als trouwlocatie gebruikt. Heel exclusief, maar met een handicap: het gezelschap mag maar uit acht personen bestaan.

Amrum

Op zijn website noemt Amrum zichzelf *Die Perle der Nordsee*, maar die omschrijving geldt natuurlijk voor alle Waddeneilanden... Het stempel van *Amt Amrum* is vrij neutraal: behalve de vermelding *Ferieninsel Amrum* wordt volstaan met een kaartje van het eiland en een daaruit oprijzende vuurtoren - leuk voor de verzamelaars van het thema Vuurtorens. Ook aardig is de begroeting in het Anrumse eilandfries: *Hartelk welkimen üüb Oomram*. Hopelijk gaat men daarna over in het Hoogduits.

Föhr

Hoofdplaats van Föhr is het havenstadje Wyk, dat vertegenwoordigd wordt door een stempel met de tekst *Wyk auf Föhr Nordseeheilbad auf der grünen Insel*. In 1999 vierde Wyk zijn 180-jarig bestaan. Op het eiland Föhr, dat 8.660 inwoners herbergt, kunnen de bezoekers van uitgebreide kuurmogelijkheden gebruik maken.

Sylt

Ameland is ervoor gespaard gebleven, maar Sylt moest eraan geloven: het eiland heeft een

vaste oeververbinding. Met de auto gaat u met de *Sylt Shuttle* in ongeveer veertig minuten van Niebüll over de twaalf kilometer lange *Hindenburgdamm* naar Sylt. Vorig jaar was de verbinding 75 jaar oud. Het eiland - ook al als *Perle der Nordsee* omschreven - heeft wel iets van zijn oorspronkelijke karakter verloren. Op de website wordt bijvoorbeeld gemeld dat u, als u zich in het nachtleven van Sylt stort, beroemdheden als Claudia Schiffer kunt ontmoeten... Maar het stempel van *Wenningstedt* uit 1984 stelt daar tegenover dat u in het *Nordseeheilbad* van de schrik kunt bekomen: *Ruhe suchen - Erholung finden*.

De bijzonder langgerekte vorm van Sylt zien we op een mooie toeristische kaart die het *Landkreis Nordfriesland* op het Internet heeft geplaatst (www.nordstrand.de/indexframe.html), op de knop *Linkliste Nordfriesland*, laatste op de lijst). Het was grappig om in een postordercatalogus uit Rotterdam te ontdekken dat een *allweather* herenjack is voorzien is van een Sylt-logo: de vorm van het eiland is geborduurd op de binnenvoering en op één van de zakken.

We nemen afscheid van de Duitse Waddeneilanden met een tip om een goede beurt bij uw gastheer of gastvrouw te

maken: bij het afscheid zegt u *Tschüss, bis nächstes Jahr!*

DE DEENSE WADDENEILANDEN

Fanø

Omdat frankeerstempels van de toeristische bureaus van de twee Deense Waddeneilanden in mijn collectie ontbraken, ging er een verzoek naar Fanø en Romø. Pas na enkele weken kwam er een E-mailbericht met een wel heel verrassende mededeling: *Wir haben die Philatelie-experten gefragt was ein Freistempel ist - leider wusste keine, was est ist.* Toezending van een voorbeeld van een frankeerstempel van een buureiland deed de Denen kennelijk geen licht opgaan...

Romø

Het eiland Romø (slechts 850 inwoners) valt onder de gemeente Skaerbaek op Jutland. Het eiland is door een dam, die van 1939 tot 1949 werd gebouwd, verbonden met de hoofdplaats Skaerbaek. Op het verzoek om toezending van een frankeerstempel werd helaas geen reactie ontvangen.

VERVOER NAAR DE WADDENEILANDEN

Een tripje van een dag naar (of een vakantie van een aantal da-

gen op) een van de Waddeneilanden houdt meestal in dat u een overtocht met een veerboot moet maken. Voor Vlieland en Terschelling moet u gebruik maken van een van de schepen van rederij Doeksen. Het stempel van Doeksens hoofdvestiging op West-Terschelling toont het logo met in een reddingboei het wapen van Terschelling. De vestiging in Harlingen gebruikte aanvankelijk hetzelfde logo, maar tegenwoordig is in dit stempel een leuk zeehondje opgenomen. Wagenborg Passagiersdiensten op Ameland verzorgt de verbinding met de eilanden Ameland en Schiermonnikoog. In een stempel uit 1985 was het profiel van twee veerboten opgenomen. In 1987 werd dit stempel vervangen door de tekst *Welkom aan boord van de witte Wagenborgvloot!*. De laatste jaren accentueert Wagenborg ook de nabije ligging van de Waddeneilanden: *Ameland en Schiermonnikoog - eigenlijk heel dichtbij.*

WADDEN-VARIA

Ter afsluiting van dit artikel laat ik nog een paar frankeerstempels zien die een duidelijke relatie hebben met het Waddengebied. In de eerste plaats natuurlijk het stempel van de Waddenvereniging met de bekende tekst *Wees wijs met de Wadden-*

zee. Ook de stempels van de Zeehondencreche in Pieterburen van Lenie 't Hart mogen hier niet ontbreken. In het stempel van de gelijknamige Stichting kijkt een zeehond ons vriendelijk aan. In het stempel van de creche in Pieterburen dobbert een zeehond in een reddingboei met het opschrift *Pieterburen*. Een passende symboliek!

Het valt te begrijpen dat er kustgemeenten zijn die de aanwezigheid van het Wad gebruiken voor hun promotie. Zo hanteerde de gemeente Westdongeradeel al eens de tekst *Landelijk gebied tussen wad en stad - Ruimte en rust aan de Friese kust*. De gemeente Kollumerland c.a. ligt tussen het Wad en de Friese Wouden. Vandaar dat deze gemeente van de alliteratie *Wad/Wâlden* profiteert. Dat resulteerde in twee stempels met de teksten met een 'overdaad' aan stafrijm: *Ruim en rustig recreëren tussen Wad en Wâlden* en *Weergaloos wonen tussen Wad en Wâlden*.

Maar de ultieme 'uitsmijter' voor dit artikel is toch wel het stempel van de Waddenwoning® uit Buitenpost (zie hieronder). Volgens de tekst is dit *een kuuroord op zich*. Aan de bewoners van zulke woningen zal dit artikel echter niet bevestigend zijn. Voor hen geen vakanties op de Waddeneilanden en geen kuren in *Nordseeheilbader*. Zij kuren het hele jaar door!

Verantwoording:

Bij de voorbereiding van dit artikel is veelvuldig gebruik gemaakt van de websites van gemeenten en VVV's van de behandelde Waddeneilanden.

Noten:

¹: Uitgave van het ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij in Groningen en uitgeverij Noordboek in Leeuwarden en samengesteld door de trilaterale projectgroep Lancewad (Landschap en Cultureel Erfgoed van de Waddenzee regio).

²: Zie onder andere de rubriek 'Thematisch Panorama' in Filatelie van december 2002.

³: Zie de artikelenserie Nederland en zijn strijd tegen het water, Maandblad Filatelie, jaargang 1972.

